

ks. prof. dr hab. Stanisław Urbański

Zatopieni w Bogu. Mistycy polscy

Warszawa 1999, s. 50-52.

Paweł Klemens Smolikowski (4.III.1849 – 11.IX.1926), sługa Boży, zmartwychwstaniec. Ur. w Twerze (Rosja). W Warszawie ukończył szkołę średnią i w 1866 r. wstąpił do Seminarium Duchownego. Po ukończeniu pierwszego roku został wysłany na studia do Rzymu. Zamieszkał w Kolegium Polskim prowadzonym przez ks. P. Semenę. Wstąpił do Zgromadzenia Zmartwychwstańców. W roku 1868 złożył śluby zakonne. Studia zakończył doktoratem z teologii. W roku 1873 otrzymał święcenia kapłańskie w obrządku greko-katolickim. Po ośmiu latach pracy duszpasterskiej w Adrianopolu, nauczania w miejscowej szkole misyjnej wrócił do Rzymu. W latach 1882 – 1891 pracował we Lwowie jako pomocnik rektora internatu ruskiego, a potem jako przełożony. Po powrocie do Rzymu zajmował różne stanowiska we wspólnocie zakonnej, począwszy od funkcji sekretarza generalnego, a skończywszy na generale zgromadzenia. Jednocześnie pracował w Kongregacji Rozkrzewiania Wiary i Kongregacji Soboru. Smolikowski podjął próbę zorganizowania w Rzymie własnego Studium Teologiczno – Filozoficznego według opracowanego przez siebie programu, wydawał w języku włoskim Rocznik Zgromadzenia. Po dziesięcioletnim pełnieniu funkcji generała Zgromadzenia opuścił Rzym, udając się do Polski. W kraju pracował jako ojciec duchowy przy nowicjackim domu Sióstr Zmartwychwstańek w Kętach i mistrz nowicjatu w Radziwiłłowie. Zmarł w Krakowie.

Z obfitego pisarstwa Smolikowskiego (51 pozycji drukowanych) na szczególną uwagę zasługują jego prace ascetyczno-mistyczne, do których zaliczamy przede wszystkim: *Rekolekcje, czyli ćwiczenia duchowe*, Kraków 1924 oraz trzypięciotomowe *Rozmyślania wspólne z Chrystusem Panem odbywane*, Kraków 1924.

Myślą przewodnią jego – mistyki spekulatywnej była idea życia duchowego w – jedności mistycznej z Chrystusem (idea oddania się Jezusowi). Przemiana mistyczna w Chrystusie nie polega jedynie na zjednoczeniu myśli ludzkiej z Boską, lecz również na zjednoczeniu człowieka z Bogiem jako Jego własnością. Bóg stworzył bowiem człowieka i odnosi się do niego jako do swego dzieła, chce go pozyskać i cieszyć się nim, nie osiągnię tego jednak, dopóki chrześcijanin dobrowolnym aktem nie odda się Mu na własność.

W przeciwnym razie człowiek pozostanie własnością Boga tylko potencjalnie i w przeznaczeniu. Zaistnienie takiego aktu oddania wymaga, by:

- a) Chrystus był jedyną myślą, czyli przyczyną, początkiem i celem wszelkiej myśli;
- b) myśli, które Chrystus pragnie spełnić w człowieku, stały się rzeczywiście myślami człowieka, a ludzkie – myślami Chrystusa – mistyka chrystocentryczna. Idea jedności mistycznej – wykładana przez ks. Smolikowskiego – stanowiła na polskim rynku naukowym pewną nowość. Autor tworzył w ten sposób koncepcję mistyczną, przeciwstawiając się ówczesnie panującemu ascetyzmowi. W okresie międzywojennym ugruntowała się ona w polskiej doktrynie mistycznej. Znajdujemy ją również w dziełach takich czołowych teologów. Zachodu, jak – K. Marmion, A. Schryvers oraz R. Garrigou – Lagrange.

Smolikowski, o ile w nauczaniu o podstawach życia mistycznego był wierny doktrynie założyciela – szkoły zmartwychwstańczej ks. P. Semenki, to w opisie – stanów mistycznych (stopni zjednoczenia) wzorował się na nauce J. Scaramello i św. Jana od Krzyża. Pierwszy w polskiej literaturze mistycznej omówił – stopnie pośrednie zjednoczenia mistycznego, które przygotowują duszę do najwyższego miłosnego zjednoczenia z Bogiem. Wymienia: - duchowe milczenie, upojenie miłosne (niedoskonałe i doskonałe), sen duchowy, żądze miłosne i dotknięcie Boga. Zasadniczą cechą, wokół której buduje rozwój stanu mistycznego – był – bezpośredni stosunek z Bogiem w całkowitej jedności i oddaniu się człowieka oraz – żywa świadomość odczucia Bożej obecności. Uwidacznia się to w sposób oczywisty w ułożonych przezeń Rozmyślaniach, ujętych w formie rozmowy z Panem Jezusem. Człowiek doświadcza Jezusa w samej istocie duszy, przeżywając głębokie uczucie zadowolenia i wewnętrznej rozkoszy.

Bardzo wiele miejsca w pismach Smolikowskiego zajmują – skutki wpływające ze zjednoczenia mistycznego, z przeżywania poszczególnych jego stopni, a przede wszystkim z doświadczenia – biernej nocy zmysłów i ducha. Pozostawione przez niego opisy biernych oczyszczeń, ich charakterystycznych elementów (bez definicji) i skutków, są opracowaniem najbardziej systematycznym. Podaje też – uwzględniając myśli św. Franciszka Salezego – rady dla ludzi przeżywających oczyszczenie bierne – kierownictwo osób mistycznych.

Prace ks. Smolikowskiego, zawierające krótkie i zwięzłe wyjaśnienia zagadnień teologicznych, stanowią pewne kompendium wiedzy ascetyczno – mistycznej.